

Lausunto vesipuitedirektiivin suunnittelusta avaamisesta

Kemijärven kaupunki yhtyy Itä-Lapin kuntayhtymän lausuntoon ja lausuu seuraavasti.

1. Taustaa

Euroopan komission käynnistämä vesipuitedirektiivin (WFD) tarkistusprosessi on osa laajempaa RESourceEU-toimintasuunnitelmaa, jonka tavoitteena on turvata kriittisten raaka-aineiden saatavuus Euroopan unionin alueella. Tämä kehitys on merkittävä erityisesti Kemijärven ja koko Itä-Lapin alueelle, jossa vesistöt, monimuotoinen luonto, ekosysteemit sekä paikalliskulttuuri ja alueen luontoon vahvasti nojaavat elinkeinot muodostavat alueen elinvoiman perustan.

Itä-Lapille ovat ominaisia laajat erämaa-alueet, puhtaat vesistöt, herkäät ekosysteemit ja arvokkaat pohjavesialueet. Alueen luonnon monimuotoisuus on merkittävä, ja pohjoiset ekosysteemit ovat erityisen alttiita häiriöille sekä palautuvat hitaasti. Tämän vuoksi ympäristön oikeudellinen suojeleminen on alueella erityisen tärkeää, eikä suojeleminen heikentämiseen ole varaa.

Geopoliittisen tilanteen muutos on lisännyt kansainvälisten toimijoiden kiinnostusta alueen kaivosmineraaleihin. Ympäristönsuojelun näkökulmasta on olennaista varmistaa, että mahdolliset EU-tasolla tehtävät sääntelymuutokset eivät heikennä vesiensuojelun tasoa. Unionin lainsäädännön tulee turvata ja vahvistaa korkea vesiensuojelun taso myös tulevaisuudessa.

Suomessa pohjavedet ovat yleisesti erinomaisessa kunnossa, mutta pintavesien tila on heikompi. Itämeri on edelleen yksi saastuneimmista meristä maailmassa, mutta tilanne on parantunut aikaisemmasta. Itämeri kärsii rehevöitymisestä, jätevesistä, ravinnevalumista, ympäristömyrkyistä ja hitaasta vedenvaihtuvuussyyklistä.

2. Vesipuitedirektiivin tavoitteet

Vesipuitedirektiivin keskeisiä velvoitteita ovat vesien hyvän tilan ylläpitäminen sekä ennaltaehkäisy ja heikentämiskiellon periaatteet. Direktiivi edellyttää, että jäsenvaltiot suojelevat, parantavat ja ennallistavat vesiekosysteemejä sekä estävät vesien tilan heikentymisen.

EU-säädösten muutoksissa on taloudellisten ja materiaalien tavoitteiden lisäksi otettava huomioon ympäristökysymykset siten, ettei ympäristönsuojelullisia näkökohtia sivuuteta pelkästään taloudellisten tavoitteiden vuoksi. Vesi on elämän perusedellytys ja samalla yksi arvokkaimmista luonnonvaroista. Jos vesipuitedirektiiviä muutetaan, tulee se tehdä niin, että vesivarojen käyttö pysyy myös tulevaisuudessa kestäväällä pohjalla.

Vesipuidedirektiivin 4 artiklan mukainen vesien tilan heikentämiskiello on direktiivin keskeinen oikeudellinen velvoite. Sen soveltamisalan laajentaminen poikkeusten kautta heikentäisi merkittävästi direktiivin vaikuttavuutta

3. Vaikutukset vesistöekosysteemiin ja kalakantoihin

Kriittisten raaka-aineiden hankintaan liittyvät kaivoshankkeet voivat aiheuttaa merkittäviä vaikutuksia vesiekosysteemeihin, kalakantoihin ja vedenlaatuun. Valumavedet, kemikaalipäästöt ja vesistöjen fyysiset muutokset voivat heikentää ekologista tasapainoa. Yksittäisten hankkeiden sijaan vaikutuksia tulee arvioida valuma-alueella kumulatiivisina vaikutuksina. Kemijärven ja Kemijoen vesistöihin kohdistuu jo ennestään merkittävä kokonaiskuormitus, eikä uusien hankkeiden vaikutuksia voida arvioida erillisinä.

Arktisten vesistöjen erityispiirteet – kuten hidas palautumiskyky ja korkea herkkyys hydrologisille muutoksille – edellyttävät sääntelyltä erityistä varovaisuutta, eivätkä lisäjoustoja.

Lisääntynyt humuspitoisuus voi muuttaa kalapopulaatioiden rakennetta ja lisätä vähempiarvoisten kalalajien osuutta. Ympäristöoikeudellisesti on tärkeää noudattaa vaikutusten ennakoarviointia, varovaisuusperiaatetta sekä ennaltaehkäisyperiaatetta kaikissa luontoa muokkaavissa toimissa. Kaikessa vesistöihin vaikuttavassa toiminnassa tulee noudattaa varovaisuusperiaatetta tilanteissa, joissa vaikutuksiin liittyy epävarmuutta

4. Ympäristöoikeudelliset riskit kriittisten raaka-aineiden hankinnassa

Kriittisten kaivannaisraaka-aineiden louhintaan liittyy ympäristöriskejä, kuten vesien pilaantuminen, valumavesien aiheuttamat haitat ja ekosysteemien heikentyminen. Vesipuidedirektiivin avaaminen ei saa johtaa suojelutason heikkenemiseen. Mahdollisessa vesipuidedirektiivin muutoksessa on varmistettava, että suojelutaso ei heikkene, sääntely säilyy riittävän tiukkana ja ympäristönsuojelun keskeiset periaatteet otetaan huomioon sekä lainsäädännön ohjaavuus turvataan kaikilla tasoilla. Mahdolliset sääntelymuutokset eivät saa siirtää ympäristöriskejä ja kustannuksia paikallisille yhteisöille tai heikentää alueellista oikeudenmukaisuutta.

5. Johtopäätökset

Kemijärven kaupungin näkökulmasta on välttämätöntä säilyttää korkea ympäristönsuojelun taso, huomioida paikalliset elinkeinot ja kulttuuri. Ympäristöä voimakkaasti kuormittavissa toimissa on noudatettava YVA-menettelyä myös jatkossa. Toiminnan ollessa käynnissä on noudatettava parhaan *käytettävissä olevan tekniikan*, Best available technology käyttämisen periaatetta *ja ympäristön kannalta parhaan mahdollisen käytännön periaatteen*, Best Environmental Practices soveltamista. Alueen erityispiirteet ja haavoittuvat ekosysteemit edellyttävät, että sääntelyä kehitetään tavalla, joka tukee sekä ympäristön että ihmisten hyvinvointia pitkällä aikavälillä. Kemijärven kaupunki suhtautuu kielteisesti vesipuitteiden avaamiseen, mahdolliseen suojelutason heikentämiseen ja vesistöjen tilan parantamistavoitteesta luopumiseen.